

صوفیان و عرفای قرن ۲:

۱. **حسن بصری:** تألیف کتابی به نام رعایة حقوق الله. سلسله مشایخ ابوسعید ابوالخیر به او منسوب است. نیکلسون: اولین مسلمانی که روش حیات صوفیانه و سلوک حقیقی را نوشته حسن بصری است.
۲. **مالک دینار:** وجه تسمیه: روزی در کشتی‌ای نشسته بود. به وسط دریا که رسید اهل کشتی گفتند هزینه سفر را پرداز. گفت ندارم. او را آنقدر زدند که از هوش رفت. بعد که به هوش آمد باز هم از او هزینه سفر را خواستند و گفت ندارم. گفتند پایش را بگیریم و در دریا بیندازیم. ماهیان سر برآوردند. هر کدام دو دینار زر در دهان گرفته بودند. مالک دو دینار از یکی از ماهیان گرفت و به آن‌ها داد. سعدی: تو را که مالک دینار نیستی سعدی / طریق نیست مگر زهد مالک دینار
۳. **ابراهیم ادهم:** اهل بلخ. ابتدا پادشاه بلخ بود. عطار می‌گوید: هنگام پادشاهی شبی بر تخت خفته بود. نیم شب سقف خانه بجنید. گفت کیست؟ جواب آمد آشنایم. شتر گم کرده‌ام. گفت ای نادان شتر بر بام می‌جویی؟ گفت ای غافل! تو خدای را بر تخت زرین و در جامه اطلس می‌جویی، شتر بر بام جستن از آن عجیب‌تر است؟ از این سخن هیبتی در دل وی پدید آمد و آتشی در دل وی پیدا گشت و متحیر بماند.
۴. **رابعه عدویه:** اهل مصر یا بصره. وجه تسمیه: چون چهارمین دختر خانواده بود به این نام نامیده شد.
۵. **ابوهاشم کوفی:** اولین کسی که عنوان صوفی به خود گرفت. معاصر سفیان ثوری.
۶. **شقیق بلخی:** شاگرد ابراهیم ادهم. ملاقات با امام کاظم (ع)
۷. **معروف کرخی:** اهل کرخ بغداد. نام پدرش فیروز است. به دست امام رضا (ع) مسلمان شد. بسیاری از سلسله‌های صوفیان به او می‌رسد.
- فضیل عیاض:** اهل مرو. نژادش عرب است. ابتدا راهزن بود که تغییر حال پیدا کرد. کتاب مصبح الشریعه منسوب به اوست.

صوفیان و عرفای قرن ۳ و ۴:

۱. **بایزید بسطامی:** پایه‌گذار سلسله‌ای به نام خود. اولین کسی که از فناء فی الله و بقاء بالله سخن گفت. او از اصحاب سکر بود.
۲. **بشر حافی:** اهل بغداد. اصالتاً از مرو ایران. ابتدا اهل فسق و فجور بود و بعد توبه کرد. چون در حال توبه پابرهنه بود به نام حافی به معنی پابرهنه معروف شد.
۳. **سری سقّطی**
۴. **حارث محاسبی**
۵. **جنید بغدادی:** اصالتاً از نهاوند. سیدالطایفه. بیشتر در لباس فقها بود.
۶. **ذوالنون مصری**

۷. سهل بن عبدالله تستری

۸. حسین بن منصور حلاج: اهل بیضاء از توابع شیراز

۹. ابوبکر شبلی: شاگرد جنید

۱۰. ابونصر سراج طوسی

۱۱. ابوطالب مکی: کتاب قوت القلوب

صوفیان و عرفای قرن ۵ و ۶:

۱. ابوالحسن خرقانی: گفته‌های او را مریدانش با عنوان نورالعلوم جمع‌آوری کرده‌اند.

۲. ابوسعید ابوالخیر: نخستین کسی که سخنان صوفیانه را به شعر و منبر آورد.

۳. ابوالحسن علی بن عثمان هجویری: مولف کشف المحجوب

۴. خواجه عبدالله انصاری: کتاب‌ها: منازل السائرین - صد میدان - کنز السالکین - الهی‌نامه و...

۵. امام محمد غزالی طوسی: آثار: احیاء علوم الدین - کیمیای سعادت

۶. ابوالقاسم قشیری: رساله قشیریه

۷. عین‌القضات همدانی: تمهیدات - مکتوبات - زبدة الحقایق

۸. سنایی غزنوی: حدیقه الحقیقه

۹. شیخ احمد جام: معروف به ژنده پیل

۱۰. شیخ روزبهان بقلی: اهل شیراز - شیخ شطاح

۱۱. شیخ نجم‌الدین کبری: بنیان‌گذار سلسله کبرویه

۱۲. عطار

صوفیان و عرفای قرن ۷ و ۸ و ۹:

۱. شیخ شهاب‌الدین سهروردی

۲. ابن فارض: قصیده میمیه و تائیه او معروف است.

۳. محیی‌الدین ابن عربی: فصوص الحکم - معروف به شیخ اکبر - پایه‌گذار عرفان نظری

۴. صدرالدین قونوی: مفتاح‌الغیب - نصوص - فکوک

۵. مولانا

۶. فخرالدین عراقی: لمعات

۷. شیخ محمود شبستری: گلشن راز

۸. شیخ صفی‌الدین اردبیلی

۹. حافظ شیرازی

۱۰. شاه نعمت‌الله ولی

۱۱. عبدالرحمن جامی

۱۲. سید محمد نوربخش

سلسله‌های معروف صوفیه:

۱. ملامتیه (قصاریه): اعتقاد به جبر - میگویند ارباب معاصی بر اصحاب طاعت مقدمند - هیچ عمل نیکی اظهار نمی‌کنند و هیچ زشتی و بدی‌ای در درون نمی‌پرورند.

۲. جنیدیه: پیروان جنید بغدادی

۳. نقشبندیه: دومین طریقه مهم ایران و هند - منسوب به خواجه بهاء‌الدین محمد نقشبند

۴. سهروردیه

۵. چشتیه

۶. مولویه

۷. کبرویه: پیروان نجم‌الدین کبری

۸. صفویه: پیروان صفی‌الدین اردبیلی

۹. نعمت‌اللهیه: پیروان شاه نعمت‌الله ولی

۱۰. نوربخشیه: منسوب به سید محمد نوربخش

۱۱. قلندریه: صورت تازه‌ای از ملامتیه - پشت پا زدن به آداب و عادت‌های دینی